

Ockultismen avslöjad

Håkan Arlebrand, *Det okända*, Libris 1992

Håkan Arlebrand, som är gymnasielärare i religionskunskap, har skrivit en bok om moderna ockulta rörelser. Ockultism är med Arlebrands ord "ett samlingsnamn för en rad företeelser, föreställningar och läror vilka utgår från att människan har möjlighet att sätta sig i förbindelse med en dold bortomliggande verklighet. Denna kan göras synlig och till viss del kontrolleras genom att människan tämjer översinnliga krafter och uppnår högre medvetandetillstånd med hjälp av fantasi och medvetet utvecklade psykiska tekniker."

Den moderna västerländska ockultismen brukar säga sig tillhöra en uråldrig tradition, där visdomen har fortplantats från mästare till elev genom årtusendena. Denna oavbrutna tradition finns emellertid aldrig dokumenterad, utan man har all anledning att räkna den som en myt. Den är ömt omhuldad av de ockulta rörelsernas ledare, eftersom den ökar deras status.

Den moderna ockultismen utformades till största delen under slutet av 1800-talet – visserligen till stor del på grundval av gamla källor, men inte i någon obruten tradition från äldre mystiska sällskap.

Arlebrand framhåller med rätta den teosofiska rörelsens betydelse för den moderna ockultismen. Det teosofiska samfundet bildades år 1875 av Helena Blavatsky, ett f d spiritistiskt medium. Hon byggde upp den teosofiska

lärobyggnaden genom att lägga samman och kombinera idéer från många olika håll. Andra ockulta riktningar har till stor del tagit över den teosofiska syntesen. Det är på grund av detta gemensamma ursprung som t ex rosenkorsare och antroposofier har till stor del gemensamt idéstoff.

Mycket grovt (och här förenklar jag ett steg längre än Arlebrand) kan teosofin, och därmed den övriga moderna ockultismen, sägas ha tre huvudkällor. Den första av dessa är äldre västerländsk mysticism. De ledande ockultisterna har läst (i översättning) de bevarade urkunderna från senantikens gnosticism, hermetism och mysteriereligioner, från medeltidens alkemi, astrologi och kabbala.

Den andra huvudkällan är österländsk religion, som i regel har omtolkats kraftigt och anpassats till västerländskt tänkande. Ett exempel på detta är läran om reinkarnation. I den västerländska ockultismen har denna fått en utvecklingsoptimistisk prägel som den saknar i indisk religion. Ockultister bortser i regel från möjligheten att människor kan återfödas som lägre varelser. I stället handlar reinkarnationen om hur man kommer att uppnå högre och högre nivåer. Det var Blavatsky som införde reinkarnationsteorin i den moderna västerländska ockultismen och gav den dess västerländskt utvecklingsoptimistiska prägel. Yogatekniker som ursprungligen syftade närmast till andlig självtutplåning används i västerländsk

ockultism som medel till självförverkligande och personlig utveckling. ~

Den tredje huvudkällan är modern naturvetenskap, som emellertid har blivit minst lika förvanskad som de österländska religionerna. Många termer inom den moderna ockultismen är hämtade från modern vetenskap. Det gäller t ex "energi", "vågor", "eter" och "dimensioner". De ockulta ledarnas bekantskap med vetenskapen har i allmänhet inskränkt sig till vad som gått att inhämta ur populärvetenskapliga skrifter. I allmänhet har de naturvetenskapliga termerna en helt annan betydelse inom ockultismen än inom vetenskapen. Ett intressant exempel på detta är evolutionen, som inom ockultismen ofta förenas med reinkarnationstanken. Det är inte bara biologiska varelser utan även andeväsen som anses genomgå evolution.

Blavatsky gjorde en stor sak av att mycket av det som hittills varit hemlig kunskap nu, genom teosofin, skulle göras allmänt tillgängligt. Många av hennes efterföljare har emellertid fäst mycket stor vikt vid den gamla åtskillnaden mellan exoteriska läror (tillgängliga för alla) och esoteriska läror (bara för de invigda). I många av de ockulta rörelserna finns en noga bestämd hierarki. Efterhand som man stiger i graderna får man tillgång till allt mer av den hemliga läran.

Teosoferna sysslade inte med ceremoniell magi (ritualmagi). Även detta har emellertid tagits upp av många av de moderna ockulta rörelserna. De flesta av deras magiska

Är antroposofin rasistisk?

ceremonier är starkt påverkade av de ritualer som utvecklades inom det brittiska sällskapet The Hermetic Order of the Golden Dawn vid slutet av 1800-talet.

Ockultismen har en tendens att föröka sig genom delning. (Det har den gemensamt med många andra rörelser som har ett inslag av starkt personligt ledarskap.) Den egentliga teosofin är splittrad i åtminstone tre konkurrerande organisationer. De är alla företrädare i Sverige, men är alla små i förhållande till det antroposofiska sällskapet, som uppstod vid årsskiftet 1912/1913 genom att det tyska teosofiska sällskapet bröt sig ur det internationella sällskapet. Det tyska sällskapet leddes då av Rudolf Steiner. Många svenska teosofier gick från början över till antroposofin, och denna har också haft en starkare medlemsutveckling i Sverige än den egentliga teosofin.

Dessutom finns ett stort antal andra ockulta rörelser med läror som är starkt inspirerade av teosofin: Arlebrand behandlar Den esoteriska vägen (Arkanskolan, Alice Bailey-rörelsen), Summit Lighthouse (Church Universal and Triumphant), Hylozoiken, White Eagle Lodge, Universellt Liv, Nya Akropolis, Martinus kosmologi, rosenkorsorden AMORC, Lectorium Rosicrucianum, Rosicrucian Fellowship, Linbusamfundet, Hermetic Order of the Golden Dawn och Ordo Templi Orientis. Dessutom finns i boken avsnitt om spiritism, esoteriska läkekonster, magiska spådomstekniker, satanism samt "nyhedendom" (shamanism ,

I Folkvett nr 1 1992 har Sven Ove Hansson skrivit en artikel "De svenska antroposoferna och "negerproblemet". Artikeln väcker respekt genom grundlighet och utförliga citat - man slipper de tendensiösa snuttar som figurerat i pressen. En dialog är möjlig i vetenskaplig anda, dvs en korrekt karakteristik kan uppnås.

Rubriksättningen förrycker tyvärr det nyanserade i artikeln. Inte alla lusläser i vår stressade tid. Vad som fastnar är rubriker som "Försvaret för apartheid", "Den ariska eliten". Jaha, säger man, som vi tänkte, rasister. Artikeln handlar dessutom

inte mycket om just svenska antroposofier och "negerproblemet".

Det är nästan omöjligt att hitta en svensk antroposof som försvarar apartheid. Tvärtom görs stora ansträngningar för att bekämpa apartheid, t ex genom att grunda skolor och seminarier med blandade grupper, något rätt unikt och svårt. Läraren vid Kristofferskolan Hans Scholerud har i flera år arbetat hos den färgade befolkningen i Johannesburg och genom "Regnbågsprojektet" gett möjlighet för våra elever att genom regelbundna bidrag bekämpa apartheid, vilket väckt stor anslutning.

asatro och andra försök att rehabilitera förkristna religioner).

Bokens främsta styrka är att författaren har lyckats reda ut och avmystifiera den moderna ockultismens tämligen snåriga idéhistoria. Dessutom är genomgången av de olika ockulta sällskapen välgjord, och ger mer information om dessa organisationer än vad som tidigare fanns tillgänglig på svenska. Boken är på det hela taget väldokumenterad och faktamässig tillförlitlig.

Personligen skulle jag emellertid gärna ha sett en grundligare diskussion av de tankestoff och termer som ockultismen har tagit upp från naturvetenskapen, och av de vetenskapliga anspråk som är så vanliga inom dessa rörelser. Dessa frågor berörs i boken, men inte särskilt utförligt.

Desto grundligare behandlar författaren relationen mellan ockultismen och den kristna religionen. Han är själv kristen, vilket han alls inte döljer för sina läsare. I ett avslutande kapitel framhåller han kontrasten mellan ockultismen och den kristna tron på en personlig Gud och personlig frälsning och syndaförlåtelse. Han menar också att elitismen och hemlighetsmakeriet inom ockultismen är främmande för kristendomen.

Man behöver inte vara troende för att hålla med honom om att det är mera sympatiskt när en religion öppet visar upp sin lära och sina läroskrifter för alla intresserade än när läroskrifterna hålls hemliga och avslöjas gradvis i utbyte mot visad lojalitet och/eller inbetalda pengar.

Sven Ove Hansson